

УКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ
СТУДЕНТСЬКОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з впровадження норм
Закону України «Про вищу освіту»
щодо студентського
самоврядування

Київ
2010

Видання підготовлене Українською організацією студентського самоврядування та Інститутом політики за підтримки Фонду Миколи Томенка "Рідна країна".

Над методичними рекомендаціями працювали:

Томенко М.

Рехлицький М.

Смирнов О.

Методичні рекомендації з впровадження норм Закону України «Про вищу освіту» щодо студентського самоврядування. – К., "Геопринт", 2010. – с.

Інститут політики

Українська асоціація студентського самоврядування

Геопринт

Шановні друзі!

Вітаємо всіх із вступом в дію змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо питань студентського самоврядування.

Ця подія – дієвий крок на шляху демократизації та побудови громадянського суспільства, розуміння навчання у вищій школі як процесу обопільного, що ґрунтується на засадах партнерства адміністрації та студентів для досягнення єдиної спільної мети – здобуття якісної освіти. А збільшення на ринку праці кількості високоосвічених фахівців веде до зростання інтелектуального потенціалу держави.

Під час роботи над законопроектом переслідувалася головна мета – підвищення якості освітніх послуг через контроль навчального процесу з боку органів студентського самоврядування. У ході складного та довготривалого законодавчого процесу всі надані Законом органам студентського самоврядування права спрямовувалися на виконання цього завдання.

Проте у цьому контексті не варто забувати, що збільшення обсягу прав автоматично приводить до зростання відповідальності за результати вашої діяльності. Діалог, що нині відбувається на рівні органів державної влади, всеукраїнських студентських незалежних організацій та ректорів вузів, підтверджує можливість збереження та розширення повноважень органів студентського самоврядування у справі підвищення якості освітніх послуг.

В умовах розширення автономії вищих навчальних закладів в Україні велику роль відіграватиме конструктивний діалог з питань реалізації законодавчих рішень між органами студентського самоврядування та адміністрацією вищого навчального закладу. Ми очікуємо від Міністерства освіти і науки України своєчасного видання необхідних підзаконних нормативних актів, які регламентуватимуть процедуру і механізми фактичного виконання положень Закону України «Про вищу освіту» щодо студентського самоврядування.

Проаналізувавши досвід імплементації вищезгаданих змін в окремих вузах, ми спільно з Українською асоціацією студентського самоврядування пропонуємо Вашій увазі узагальнені покрокові методичні рекомендації щодо реалізації ваших прав. Сподіваємося, що вони будуть корисними, адже всі ми спільно вболіваємо за справу захисту й реалізації законних прав студентів через органи студентського самоврядування України.

Співавтори змін до Закону України «Про вищу освіту»

Микола Томенко

Євген Суслів

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту»
щодо питань студентського самоврядування

(Відомості Верховної Ради України, 2010, № 9, ст. 89)

Верховна Рада України **постановляє:**

1. Внести до Закону України «Про вищу освіту» (2984-14) (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 20, ст. 134; 2007 р., №№ 7–8, ст. 66; 2008 р., №№ 5–8, ст. 78) такі зміни:

1) абзац одинадцятий частини другої статті 32 доповнити словами «за погодженням з органами студентського самоврядування»;

2) у статті 34:

абзаци тринадцятий і чотирнадцятий частини першої викласти в такій редакції:

«Вчену раду вищого навчального закладу очолює її голова – керівник вищого навчального закладу. До складу Вченої ради вищого навчального закладу входять за посадами заступники керівника вищого навчального закладу, декани факультетів, директори інститутів, учений секретар, завідувач бібліотеки, головний бухгалтер, керівники органів самоврядування вищого навчального закладу, а також виборні представники, які представляють науково-педагогічних працівників і обираються з числа завідувачів кафедр, професорів, докторів наук;

виборні представники, які представляють інших працівників вищого навчального закладу і які працюють у ньому на постійній основі, керівники органів студентського самоврядування вищого навчального закладу відповідно до квот, визначених у статуті вищого навчального закладу. При цьому не менш як 75 відсотків загальної чисельності її складу мають становити науково-педагогічні працівники вищого навчального закладу і не менш як 10 відсотків – виборні представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі.

Виборні представники обираються вищим колегіальним органом громадського самоврядування вищого навчального закладу за поданням структурних підрозділів, у яких вони працюють, а виборні представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, – вищим органом студентського самоврядування вищого навчального закладу»;

абзаци другий і третій частини другої викласти в такій редакції:

«Вчену раду факультету очолює її голова – декан факультету. До складу Вченої ради факультету входять за посадами заступники декана, завідувачі кафедр, керівники органів самоврядування факультету, керівники органів студентського самоврядування факультету, а також виборні представники, які представляють науково-педагогічних працівників і обираються з числа професорів, докторів наук, виборні представники, які представляють інших працівників факультету і працюють у ньому на постійній основі, виборні представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, відповідно до квот, визначених у статуті вищого навчального закладу. При цьому не менш як 75 відсотків загальної чисельності складу Вченої ради факультету мають становити науково-педагогічні працівники факультету і не менш як 10 відсотків – виборні

представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі.

Виборні представники обираються органом громадського самоврядування факультету за поданням структурних підрозділів, у яких вони працюють, а виборні представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, – вищим органом студентського самоврядування факультету»;

3) у статті 37:

у частині першій:

абзац перший доповнити словами «включаючи виборних представників з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі»;

абзаци третій і шістнадцятий викласти в такій редакції:

«У вищому колегіальному органі громадського самоврядування повинні бути представлені всі категорії працівників вищого навчального закладу, представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі. При цьому не менш як 75 відсотків загальної чисельності делегатів (членів) виборного органу повинні становити науково-педагогічні працівники вищого навчального закладу, які працюють у цьому вищому навчальному закладі на постійній основі, і не менш як 10 відсотків – виборні представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі»;

«В органі громадського самоврядування факультету повинні бути представлені всі категорії працівників факультету та виборні представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі. При цьому не менш як 75 відсотків загальної чисельності делегатів (членів) виборного органу повинні становити науково-педагогічні працівники факультету і не менш як 10 відсотків – виборні представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі»;

абзац чотирнадцятий доповнити словами «включаючи виборних представників з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі»;

у частині другій:

абзац перший доповнити словами «включаючи виборних представників з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі»;

після абзацу першого доповнити новим абзацом такого змісту:

«У вищому колегіальному органі громадського самоврядування вищого навчального закладу першого або другого рівня акредитації повинні бути представлені всі категорії працівників вищого навчального закладу та представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі. При цьому не менш як 75 відсотків загальної чисельності делегатів (членів) виборного органу повинні становити педагогічні працівники вищого навчального закладу, які працюють у цьому вищому навчальному закладі на постійній основі, і не менш як 10 відсотків – виборні представники з числа осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі».

У зв'язку з цим абзаци другий – дванадцятий вважати відповідно абзацами третім – тринадцятим;

4) текст статті 38 викласти в такій редакції:

«1. У вищих навчальних закладах та їх структурних підрозділах діє студентське самоврядування, яке є невід'ємною частиною громадського самоврядування відповідних навчальних закладів.

У студентському самоврядуванні беруть участь особи, які навчаються у вищому навчальному закладі. Усі особи, які навчаються у вищому навчальному закладі, мають рівне право на участь у студентському самоврядуванні.

Студентське самоврядування забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом.

Студентське самоврядування здійснюється особами, які навчаються у вищому навчальному закладі, безпосередньо та через органи студентського самоврядування, що обираються шляхом таємного голосування.

2. У своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються законодавством, рішеннями спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти і науки та відповідного центрального органу виконавчої влади, в підпорядкуванні якого знаходиться вищий навчальний заклад, статутом вищого навчального закладу.

3. Органи студентського самоврядування:

- приймають акти, що регламентують їхню організацію та діяльність;
- проводять організаційні, наукові, культурно-масові, спортивні, оздоровчі та інші заходи;
- сприяють працевлаштуванню осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі;
- розпоряджаються коштами та іншим майном, що знаходяться на їхньому балансі та банківських рахунках;
- виконують інші функції.

За погодженням з органом студентського самоврядування у вищому навчальному закладі приймається рішення про:

- відрахування осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їх поновлення на навчання;
- переведення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі за державним замовленням, на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб;
- переведення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі за контрактом за рахунок коштів фі-

зичних та юридичних осіб, на навчання за державним замовленням;

- призначення заступника декана, проректора, які відповідають за роботу із студентами;
- поселення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, в гуртожиток і виселення з гуртожитку;
- затвердження рішень з питань студентських містечок та гуртожитків для проживання осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі.

4. Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, факультету, гуртожитку, вищого навчального закладу. Залежно від контингенту студентів, типу та специфіки вищого навчального закладу студентське самоврядування може здійснюватися на рівні курсу, спеціальності, студентського містечка, структурних підрозділів вищого навчального закладу.

5. Вищим органом студентського самоврядування є загальні збори (конференція) осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі та які:

- ухвалюють Положення про студентське самоврядування;
- обирають виконавчі органи студентського самоврядування та заслуховують їх звіти;
- визначають структуру, повноваження та порядок обрання виконавчих органів студентського самоврядування.

6. Керівник вищого навчального закладу має всебічно сприяти створенню належних умов для діяльності органів студентського самоврядування (надання приміщення, меблів, оргтехніки, забезпечення телефонним зв'язком, постійним доступом до мережі Інтернет, відведення місць для встановлення інформаційних стендів тощо).

Фінансовою основою студентського самоврядування є кошти, визначені Вченою радою вищого навчального закладу в розмірі не менше 0,5 відсотка коштів спеціального фонду відповідного вищого навчального закладу.

Кошти органів студентського самоврядування спрямовуються на виконання їх завдань і повноважень. Не менш як 30 відсотків коштів мають витратитися на підтримку наукової діяльності осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі.

7. Органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентські деканати, ради тощо)»;

5) частину першу статті 54 після абзацу десятого доповнити новим абзацом такого змісту:

«участь у діяльності органів громадського самоврядування вищого навчального закладу та факультетів, Вченої ради вищого навчального закладу та факультетів, органів студентського самоврядування».

У зв'язку з цим абзаци одинадцятий – шістнадцятий вважати відповідно абзацами дванадцятим – сімнадцятим.

2. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України

В. ЮЩЕНКО

м. Київ, 19 січня 2010 року
№ 1798-VI

КРОК 1

Перше, що необхідно знати: на підставі яких документів функціонує орган студентського самоврядування вищого навчального закладу.

Згідно з чинним законодавством це:

1. Закон України «Про вищу освіту» зі змінами від 19 січня 2010 року (ст.ст. 34, 37 та 38).
2. Закон України «Про освіту» зі змінами від 20 травня 2008 року (ст. 16).
3. Положення про державний вищий навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 року, №1074.
4. Статут вищого навчального закладу.
5. Положення про студентське самоврядування (приймається загальними зборами (конференцією) студентів відповідного вищого навчального закладу (далі – ВНЗ), затверджується загальними зборами трудового колективу).

Прийняття змін до Закону України «Про вищу освіту» на першому етапі потребує таких дій:

1. Прийняття Положення про студентське самоврядування на загальних зборах (конференції) студентів (у разі відсутності такого).
2. Внесення загальними зборами (конференцією) студентів змін до Положення про студентське самоврядування відповідно до змін до Закону України «Про вищу освіту».
3. Внесення загальними зборами трудового колективу змін до Статуту вищого навчального закладу відповідно до змін до Закону України «Про вищу освіту».
4. Затвердження загальними зборами трудового колективу змін до Положення про студентське самоврядування.

Для ефективного і швидкого впровадження змін до Закону України «Про вищу освіту» **слід чітко дотримуватися темпорального фактора**, а саме – проведення загальних зборів (конференції) студентів ВНЗ перед загальними зборами трудового колективу. Згідно з Типовим статутом державного вищого навчального закладу загальні збори трудового колективу скликаються не рідше рази на календарний рік. Практика свідчить, що де-факто вони частіше не збираються. Тому слід дотриматися наведеної послідовності подій задля уникнення необхідності проведення окремих загальних зборів трудового колективу вузу для прийняття змін до Положення про студентське самоврядування або для затвердження складу Вченої ради ВНЗ на відповідний період.

КРОК 2

Підготовча робота щодо розробки проекту змін до статуту ВНЗ проводиться, зазвичай, юридичним відділом вищого навчального закладу. У разі його відсутності цю функцію виконує відповідний фахівець, що його призначає адміністрація вузу.

Спроби ігнорування адміністрацією вузу наявності змін у законодавстві стосовно студентського самоврядування є прямим порушенням чинного законодавства, що тягне за собою юридичні наслідки і настання юридичної відповідальності керівника вузу.

Однак процес внесення законодавчих змін у повному обсязі потребує постійного контролю з боку студентської громади або ж органу студентського самоврядування. Заяви про те, що окремі пункти закону не мають механізму їх імплементації, – неправомочні, адже прийняті норми є нормами прямої дії і не потребують додаткової нормативної бази для виконання.

Питання про внесення змін до положення про студентське самоврядування є значно складнішим, адже воно має максимально деталізувати нові відносини, що виникають між суб'єктами у сфері діяльності ОСС вузу, а також відповідати нормам чинного законодавства України і статуту ВНЗ. Для цього пропонується такий порядок:

- зміни, вписані в новому законі, внести до Положення в редакції цього закону;
- механізми, якими ці зміни будуть здійснюватися, попередньо спільно обговорити студентською громадою та адміністрацією вузу і сформулювати конкретні пункти положення;
- погодити Положення із керівниками відповідних структурних підрозділів;
- затвердити Положення про органи студентського самоврядування вузу в рамках прийняття змін до Статуту вузу на загальних зборах трудового колективу.

Будь-яка норма права повинна мати механізм реалізації. Отже, необхідно усвідомлювати, що процес імплементації закону у кожному конкретному вузі не завершується внесенням змін до статутних документів (перелічених у Кроці 1) у тому вигляді, в якому вони вписані у законі.

Ще раз підкреслюємо, що реалізація змін до Закону України «Про вищу освіту» більшою мірою залежить від взаємодії ОСС та адміністрації. Крім того, оскільки органи студентського самоврядування України не мають уніфікованого положення і самостійно визначають власну роль у здійсненні освітнього та виховного процесів, нашою метою є рекомендувати запровадження механізмів (відповідно до змін у Законі), які є найбільш дієвими, ґрунтуються на засадах партнерства і демократичності у сфері надання освітніх послуг та вже апробовані в окремих ВНЗ.

3.1. Громадський контроль якості надання освітніх послуг

Одним із засобів його здійснення є законодавче закріплення квоти для представників від осіб, що навчаються, у складі Вченої ради ВНЗ та факультетів. Зокрема, розділ Положення про студентське самоврядування, який стосується організації та проведення загальних зборів (конференції) студентів ВНЗ, необхідно доповнити таким текстом:

– Загальні збори (конференція) студентів вищого навчального закладу обирають з числа осіб, що навчаються, делегатів до Вченої ради вищого навчального закладу в кількості, не меншій ніж 10% складу Вченої ради вищого навчального закладу.

– Висунення кандидатур особами, що навчаються, відбувається вільно під час проведення загальних зборів (конференції).

– Обрання делегатів до Вченої ради ВНЗ відбувається під час загальних зборів (конференції) студентів даного вузу шляхом голосування (таємного або відкритого).

Відповідні зміни мають також вноситися до тих розділів, які регулюють правовий режим організації та проведення зборів (конференцій) студентів по факультетах. Аналогічна процедура запропонована і для обрання делегатів до загальних зборів трудового колективу вузу.

Наведена нами процедура пропонується, виходячи з наступних факторів:

1. Демократичність – можливість для будь-якої особи з числа тих, хто навчається, стати делегатом до

відповідного органу громадського самоврядування вузу за її вільним волевиявленням і рішенням найвищого органу студентського самоврядування – загальних зборів (конференції) студентів.

2. **Незалежність** – через високу ймовірність впливу як внутрішніх, так і зовнішніх чинників на осіб, що обираються делегатами до тих органів, які безпосередньо впливають на стратегію і тактику розвитку вузу, пропонується застосовувати максимально демократичні і незалежні процедури обрання делегатів – шляхом таємного голосування.

Маємо засвідчити, що таке обрання делегатів від осіб, які навчаються, не лише зарекомендувало себе як максимально ефективний спосіб громадського самоврядування, а й унеможливило тиск адміністрації на голову ОСС вузу через його технічну роль у процесі обрання таких осіб.

Відповідна процедура має проводитись і на факультетах.

Важливо. Під час таких заходів представники адміністрації та науково-педагогічного складу вузу не повинні перебувати у приміщенні, де проводиться захід, особливо під час виборчого процесу. Де-факто маємо непоодинокі спроби вплинути на ситуацію з їхнього боку, що призводить або до дестабілізації обстановки і, як наслідок, унеможлиблює прийняття ефективних та зважених рішень або ж до прийняття рішень аж ніяк не на користь студентської організації.

Важливо. На відповідних загальних зборах трудового колективу склад делегатів від осіб, що навчаються, до органів громадського самоврядування не може бути змінений рішенням загальних зборів трудового колективу. За склад делегатів від осіб, що навчаються, голосують «за» або «проти» пакетом.

Окрім того, рекомендуємо голові або виконкому ОСС ВНЗ взяти на себе обов'язок проведення студентських зборів (конференцій) на факультетах. Так можливість будь-якого впливу з боку представників адміністрації або деканатів та упередженість при виборі делегатів може бути мінімізована.

3.2. *Зміна статусу особи, що навчається*

Згідно із змінами до ч. 3 ст. 38 Закону України «Про вищу освіту» деякі юридичні акти мають бути погоджені з органом студентського самоврядування. Це, зокрема, відрахування з навчання, поновлення на навчання, переведення з бюджетної форми оплати на контрактну (і навпаки), призначення заступників декана з виховної роботи і проректора з виховної роботи, поселення і виселення осіб з гуртожитків.

Тому необхідно, щоб у Положення про студентське самоврядування і статут ВНЗ були внесені зміни з таким текстом:

За погодженням з органом студентського самоврядування у вищому навчальному закладі приймається рішення про:

- відрахування осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та поновлення їх на навчання;*
- переведення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі за державним замовленням, на навчання за контрактом коштами фізичних та юридичних осіб;*
- переведення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі за контрактом коштами фізичних та юридичних осіб, на навчання за державним замовленням;*
- призначення заступника декана, проректора, які відповідають за роботу із студентами;*
- поселення осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, в гуртожиток і виселення з гуртожитку;*

– *затвердження рішень з питань студентських міс-
течок та гуртожитків для проживання осіб, які навча-
ються у вищому навчальному закладі.*

Відтепер до наказу з будь-якого з вищеперелічених питань мають додаватися два документи:

1. Протокол засідання Вченої ради факультету з відповідного питання.
2. Протокол засідання OCC факультету з відповідного питання.

Тобто наказ з будь-якого з вищезгаданих питань може бути легальним лише за наявності обох документів. Варіант, коли голова OCC факультету або ВНЗ підписує одноосібно протокол засідання Вченої ради факультету, не є легітимним, оскільки рішення про відрахування (чи інші зміни статусу особи, що навчається) може бути прийняте виключно органом громадського самоврядування, що діє в період між зборами (конференціями), яким є OCC факультету. Уникаючи можливості одноосібного прийняття рішення головою OCC факультету або вузу, ми у такий спосіб намагаємося сприяти здійсненню принципу демократії та максимальній об'єктивності в процесі прийняття рішення.

Попри те, що прямої вказівки Закон не містить, необхідно в процесі діалогу з адміністрацією домагатися, щоб наказ про зміну статусу особи, що навчається, обов'язково підписував і голова OCC вузу.

3.3. Фінансування діяльності OCC

Це складне питання турбує обох суб'єктів навчального процесу – і адміністрацію, і орган студентського самоврядування. Для його вирішення необхідні дві речі: результативний діалог з адміністрацією та відсутність законодавчих суперечностей щодо виділення і використання коштів.

Певний правовий нонсенс виникає у зв'язку з тим, що згідно зі змінами до Закону OCC може розпоряджатися коштами, які є на його банківському рахунку. Однак, з юридичної точки зору OCC не має правомочності бути власником банківського рахунку і не може бути розпорядником коштів, оскільки ним у вузі є його ректор. Окрім того, OCC вузу не може бути розпорядником коштів за своїм правовим статусом, а саме: жоден із членів OCC не є і не може бути матеріально відповідальною особою. Власне, для фінансування діяльності OCC не може створюватись і субрахунок.

Проте, до порядку використання коштів ми звернемося пізніше.

3.3.1 Розрахунок коштів OCC, планування витрат, прийняття кошторису

Першим кроком у питанні використання коштів OCC буде їх планування. Насамперед, необхідно знати мінімальну кількість коштів, що мають бути надані для фінансування діяльності OCC. Таку інформацію можна отримати, звернувшись із запитом до бухгалтерії вузу.

Нижня межа бюджету органу студентського самоврядування вираховується з розміру спеціального фонду вузу (або орієнтовно може бути складена за показниками минулого року, з відповідним коригуванням):

- для вузів з чисельністю 3–4 тис. студентів розмір спеціального фонду становить близько 16 млн грн на рік (відповідно бюджет органу студентського самоврядування – 80 тис. грн на рік);
- для вузів з чисельністю 10 тис. студентів розмір спеціального фонду становить близько 40 млн грн на рік (відповідно, бюджет органу студентського самоврядування – 200 тис. грн на рік).

Важливо. Кошторис ВНЗ (а відповідно і кошторис OCC) затверджується на календарний рік.

Важливо. Закон встановлює нижню межу фінансування. Завжди залишається можливість отримати фінансування більше суми на 0.5%.

Відповідно до тих даних, яких ми маємо, ОСС вузу має скласти власний проект кошторису. **У проекті мають бути передбачені:**

- а) статті видатків;
- б) суми за кожним видатком на рік;
- в) відсоткова частка за кожним видатком.

Проект кошторису вноситься на розгляд вищого керівного органу студентського самоврядування ВНЗ (зборів, конференції студентів) головою або виконавчим комітетом ОСС. Якщо складання проекту кошторису доручене іншим особам, які утворюють робочу групу з цього питання, він вноситься ними. Даний проект має складатися виключно особами, які навчаються. У певних випадках він може складатися спільно з НТСА (Науковим товариством студентів і аспірантів) – у сфері фінансування наукової діяльності осіб, що навчаються (не менше 30% коштів за Законом), з іншими структурами, які діють при ОСС.

Затвердження загальними зборами (конференцією) студентів вузу пропонується з кількох причин:

1. Кошторис приймається один раз на календарний рік.
2. Конференція студентів – це орган, який приймає рішення стосовно спрямування людських і фінансових ресурсів у межах діяльності ОСС.
3. Створюється можливість громадського обговорення проекту, який коригуватиметься відповідно до побажань делегатів від студентства, в інтересах якого і діє ОСС.

Стосовно видатків, які закладаються в проект, ми можемо запропонувати таке:

Статті бюджету	Відсоткові показники
Матеріально-технічне забезпечення	5–10%
Наукова діяльність (у т.ч. відрядження для участі у наукових заходах, наукові дослідження тощо)	30%
Відрядження осіб, що навчаються	10%
Методична та навчально-семінарська робота	5–10%
Проектна діяльність (за основними напрямками діяльності)	30–40%
Заробітна платня керівництва ОСС	10–15%

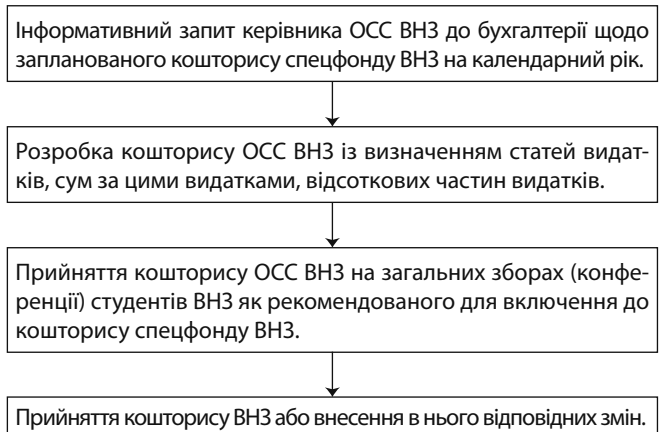
Звісно, під час складання та коригування проекту кошторису відсоткові ставки можуть змінюватися, так само як і статті видатків. Як відомо, кожен ОСС орієнтовано по-різному, а тому пріоритетні статті видатків здебільшого відрізнятимуться.

Важливо. Діяльність органу студентського самоврядування має бути спрямована передусім на:

- сприяння підвищенню рівня надання освітніх послуг ВНЗ;
- сприяння підвищенню рівня якості освіти;
- залучення студентів до наукової діяльності (наукові товариства студентів вузу);
- захист прав студентів;
- соціальну захищеність студентів;
- культурно-масові заходи.

Відповідно структура бюджету має відбивати саме ці вектори діяльності роботи ОСС. Значна частина коштів не може бути направлена на розважальну та культурно-масову діяльність.

Підсумовуючи, хотілося б нагадати наступні стадії у розробці і прийнятті кошторису ОСС в межах кошторису ВНЗ:

3.3.2. Затвердження кошторису ОСС ВНЗ, процедура використання коштів

Кошторис вищого навчального закладу на календарний рік приймає Вчена рада вузу.

У зв'язку із неможливістю виділення окремого субрахунку для фінансування діяльності ОСС ВНЗ його кошторис має затверджуватись у межах кошторису ВНЗ на відповідний календарний рік. Тобто до засідання Вченої ради, в порядку денному якого стоїть питання прийняття кошторису, ОСС ВНЗ має виконати всі ті дії, які зазначені в пункті 3.3.1.

Єдиним шляхом легітимного використання коштів, передбачених на діяльність ОСС, є прийняття Вченою радою разом із кошторисом вузу бюджету ОСС, який стає його невід'ємною частиною. Лише в такому разі є гарантія використання коштів виключно в межах затвердженого загальними зборами (конференцією) студентів бюджету ОСС. У той же час всі витрати ОСС мають бути

виконані в межах кошторису та за особистим рішенням колегіального органу студентського самоврядування або голови ОСС в разі відповідних повноважень.

Орган студентського самоврядування вузу, відповідно до Закону, є своєрідним розпорядником коштів. Зокрема, деякі положення про студентське самоврядування містять норму, яку ми пропонуємо застосовувати й іншим:

– Голова ОСС ВНЗ направляє кошти, що виділені на фінансування діяльності ОСС, відповідно до рішень ОСС ВНЗ в межах затвердженого Вченою радою ВНЗ кошторису ОСС, на виконання завдань і повноважень ОСС ВНЗ.

Як саме вирішується питання, чиї кошти використовуються – ОСС або ВНЗ? Насправді досить просто: якщо накладна або інший документ, за яким має здійснитися оплата, завізований керівником ОСС ВНЗ, то ці кошти знімаються з рахунку ОСС.

Перепони, які стоять на шляху використання коштів ОСС, – це тендерні закупівлі та бюрократизована система оплати послуг ВНЗ. Наявність тендерних закупівель певного обсягу товарів або послуг унеможлиблює замовлення товарів-субститутів у іншого підприємства.

Нарешті потребує вирішення ще одне питання, – це неможливість голови ОСС вузу бути матеріально відповідальною особою. З метою спрощення такої ситуації пропонуємо модель, до якої вдаються деякі університети, а саме – виділення 1/2 ставки голові ОСС (і його заступникам у разі доцільності та помірного фінансового навантаження бюджету).

3.3.3. Рекомендації щодо обліку використовуваних коштів

Спираючись на ті прецеденти, які вже мали місце в українських вузах, пропонується застосовувати механіз-

ми, що дадуть змогу забезпечувати облік використаних коштів. З цією метою доручити секретаріату OCC вузу (або відповідальним особам OCC, зокрема заступникові голови з фінансових питань) вести звітність за відповідними статтями видатків затвердженого кошторису. Раз на квартал надавати студентській громаді ВНЗ інформацію стосовно обсягу та статей використання коштів, звіряти з бухгалтерією звіти щодо використання коштів OCC ВНЗ.

У межах кошторису може бути застосовано кілька моделей розподілу коштів.

Модель №1

«Розподіл коштів між OCC факультетів»

Згідно з даною моделлю розподілу коштів кожен OCC факультетів має право на певне фінансування, здійснюване за одним з двох принципів: розподіл коштів порівну між OCC факультетів або розподіл коштів між OCC факультетів відповідно до кількості студентів на факультетах.

Однак така модель розподілу коштів не є найефективнішою, оскільки поділ фінансування серед структурних підрозділів OCC унеможливує реалізацію серйозних проектів на рівні всього навчального закладу та не надає всім студентам ВНЗ рівного доступу до виконання проектів і фінансування.

Модель №2

«Концентрація коштів у центральному органі OCC»

Однозначними плюсами такої моделі є можливість направляти кошти на виконання цільових завдань, а прийняття кошторису загальними зборами (конференцією) студентів не дозволить керівникові OCC вузу одноосібно визначати вектор направлення коштів.

Модель №3

«Проектна модель фінансування OCC»

Ця модель відрізняється від попередніх тим, що надає всім студентам ВНЗ рівний доступ до фінансування на конкурсних засадах шляхом проведення відкритого конкурсу серед ініціативних груп студентської спільноти. Модель є проекцією фінансування проектів Міністерством сім'ї молоді та спорту України або надання грантів фондами. Критеріями відбору проектів, що отримуватимуть фінансування, є компетентність ініціативної групи, підготовка проектної заявки з чітким зазначенням цілей, очікуваних результатів та запитуваного фінансування. Також схвалюється залучення коштів з інших джерел, або ж дана умова може бути обов'язковою підставою для фінансування.

У будь-якому разі ту чи ту модель орган студентського самоврядування ВНЗ має обирати цілком самостійно. Попри те що всі моделі безпосередньо залежать від специфіки вузу, мають здійснюватися напрацювання, які дадуть змогу започаткувати традиції фінансування й ефективного використання коштів у діяльності OCC.

Прикінцеві ПОЛОЖЕННЯ

Розглядаючи прецеденти з імплементації змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо питань студентського самоврядування бачимо, які справді позитивні зміни можуть відбуватися в діяльності органів студентського самоврядування.

З-поміж основних хотілося б відзначити зміни в ставленні адміністрацій вищих навчальних закладів та законодавця до процесу освіти, можливість ОСС розпоряджатися власними коштами для виконання статутних завдань. Громадський контроль якості надання освітніх послуг та модель отримання вищої освіти, головним суб'єктом якої є саме студент як споживач цих послуг, – це курс, якого мають дотримуватися всі суб'єкти освітнього процесу. Найбільш прогресивними та активними у цьому процесі мають бути студенти та представники їхніх інтересів, якими є органи студентського самоврядування.

Ми радимо розглядати даний Закон як інструмент, що допоможе органам студентського самоврядування у досягненні їхньої мети – розбудови демократичного громадянського суспільства, адже саме такі принципи обстоюють у своїй діяльності ОСС.

Метою ж авторського колективу «Методичних рекомендацій» є допомогти у з'ясуванні максимально ефективного механізму використання даного Закону.

Переконані – у нас все вийде!

З питань імплементації змін до Закону України «Про вищу освіту» (щодо студентського самоврядування), впровадження його у вищих навчальних закладах України, поширення позитивного досвіду застосування Закону можете звертатися до експертів Української асоціації студентського самоврядування.

Авторський колектив:

ТОМЕНКО Микола Володимирович – Заступник Голови Верховної Ради України, співавтор змін до Закону України «Про вищу освіту», наукове керівництво проектом.

СУСЛОВ Євгеній Іванович – народний депутат України, співавтор змін до Закону України «Про вищу освіту».

РЕХЛИЦЬКИЙ Микола Сергійович – голова Студентської ради Запорізького національного університету, член Української асоціації студентського самоврядування.

СМИРНОВ Олександр Олегович – голова Секретаріату Української асоціації студентського самоврядування, представник України в Європейському союзі студентів.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЇ:

Громадська організація «Інститут політики»

Інститут політики зареєстровано 28 травня 1998 року. Директор Інституту – Микола Володимирович Томенко, к. іст. наук, д. політ. наук.

Основною метою Інституту політики є дослідження соціально-економічних та політичних процесів у сучасній Україні та за її межами; здійснення аналітичної та експертної діяльності у галузі політичних наук; підготовка

аналітичних матеріалів та проведення досліджень в галузі суспільних наук.

За час свого існування Інститутом політики було проведено десятки «круглих столів», семінарів, презентацій тощо.

Від початку діяльності систематично проводяться щомісячні дослідження громадської думки щодо актуальних проблем суспільно-політичного життя України.

Серед результатів реалізації проектів – щомісячний інформаційно-аналітичний огляд «Політичний календар», довідники «Право вибору: політичні партії та виборчі блоки», «Право вибору: Президент України-1999», «Абетка української політики», «Регіональна Україна» та інші.

Контакти:

Веб-сторінка: www.polityka.in.ua

Електронна пошта: info@polityka.in.ua

Тел.\ факс: (044) 578-36-00

Українська асоціація студентського самоврядування

Українська асоціація студентського самоврядування – національне недержавне об'єднання студентів України. Заснована 1999 року УАСС є найбільшим студентським об'єднанням України, що представляє інтереси понад 1,5-мільйонної студентської громади через 190 органів студентського самоврядування ВНЗ України з метою захисту прав і представництва спільних інтересів студентської молоді, сприяє об'єднанню, консолідації, координації діяльності органів студентського самоврядування та самоврядних студентських організацій вищих навчальних закладів України. УАСС є найбільшим неурядовим об'єднанням студентів. Від 2003 року має договір про співпрацю з МОН України. З 2008 року УАСС

набула повноправного членства в ESU (об'єднання національних союзів студентів з 38 країн Європи). Партнерами Європейського союз студентів є Європейський Союз, Рада Європи та ЮНЕСКО.

УАСС є автором змін до Закону України «Про вищу освіту» (щодо студентського самоврядування), розробка яких була започаткована ще 2003 року із залученням студентських національних об'єднань країн Європи.

За час роботи УАСС провела понад 30 всеукраїнських та міжнародних студентських конференцій, близько 50 «круглих столів» загальнодержавного рівня, понад 100 – регіонального. Регулярно проводяться школи, семінари і тренінги із залученням експертів з Європейського союзу студентів, країн Європи та з Росії, Національної Академії педагогічних наук України тощо.

Контакти:

Голова Секретаріату УАСС – СМІРНОВ Олександр +38(050) 421-00-82.

Президент УАСС – ЩЕПЕТИЛЬНИКОВА Єлизавета +38(093) 710-51-93.

Член Виконкому з юридичного напрямку – РЕХЛИЦЬКИЙ Микола +38(050) 994-72-10.

Веб-сторінка: www.uass.org.ua

Електронна пошта: info@uass.org.ua,
secretariat@uass.org.ua

Інститут політики
Українська асоціація студентського самоврядування

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з впровадження норм
Закону України «Про вищу освіту»
щодо студентського самоврядування

Літературний редактор: Лариса Макеєва
Технічний редактор: Валентина Томенко
Комп'ютерна верстка: Ярослав Ковалець